

УДК 327(477-25)

В. Куйбіда

НОВІ СМИСЛИ КИЄВА (ВІЗІЇ УКРАЇНИ В ЄВРАЗІЙСЬКОМУ ГЕОПОЛІТИЧНОМУ ТА ГЕОЕКОНОМІЧНОМУ ПРОСТОРІ)

Проведено теоретичне осмислення глобальних тенденцій розвитку сучасного світу, в якому Україна може і повинна стати активним геополітичним гравцем. Обґрунтовано необхідність прийняття нової політичної стратегії утвердження української нації-держави у складних реаліях сьогодення. Проаналізовано перспективи глобалізації Києва відповідно до критеріїв оцінювання глобальних міст та зроблено висновок про пряму залежність майбутнього прогресивного розвитку України від глобалізаційних процесів у столиці.

Ключові слова: геополітика, глобалізація, глобальна мережа, глобальне місто, транснаціональна компанія, фокусний вузол, біфуркація.

Спостерігаючи занепад України на тлі прискореного розвитку країн Західної Європи, Північної Америки та Китаю, багато людей розпачливо опускають руки. Інтелектуальній особистості з почуттям розвиненого громадянського обов'язку нестерпно бачити, як її країна повільно сповзає на периферію планетарного життя. Ситуація складна, але не безнадійна. І, як писав Р. Кіплінг, “коли ти годен правди пильнувати, з якої вже зискують махлярі, розбитий витвір знову доробляти, хоча начиння геть уже старі” [1], тоді нам є про що поговорити.

Почнімо, хоча б, з маленької країни Сінгапур, політичне керівництво якої зуміло завдяки правильно вибудованій стратегії за три десятиліття самостійно перевести її зі статусу країни “третього світу” у країну “першого світу”. Цей реформаторський ривок, що є вражаючим гімном “силі волі та прагматизму дій”, повинен стати зразком для кожного відповідального українського політика як потрібно досягати, здавалося б, неможливого. Опис цих подій можна прочитати у спогадах Лі Куан Ю “Сінгапурська історія” [2].

Якщо порівнювати Україну і Сінгапур, то перше, що впадає у вічі, це різні стартові можливості. По-перше, Україна ніколи не входила у коло країн “третього світу”, по-друге, Україна і зараз за багатьма показниками має незрівнянно глибші перспективи. Але факт залишається фактом: вони на верхньому щаблі ієрархічної драбини, а ми ще й досі не бралися за роботу.

Який висновок із цього порівняння? Він очевидний: перш ніж приступати до реформ, ми повинні виправити структурні недоліки українського суспільства. Зіпсований агрегат не дозволить нам виконати заплановані дії, незважаючи на якість задуманого.

Головним недоліком нашого суспільного устрою є олігархічна політична система. Вона фальшива наскрізь, бо, незважаючи на формальний плюралізм, позбавлена первинної ланки демократії – демократичних політичних партій, що трансформують народне волевиявлення у проекти політичних рішень. Замість них існують лише політичні структури, що обслуговують великий капітал (як провладні, так і опозиційні). Олігархічний капітал через своє панівне становище тяжіє до монополізації політичного, економічного та соціально-культурного життя країни. Грубий визиск, відсутність конкуренції та розвитку,

деградація усіх форм суспільного життя є невідворотним наслідком такої форми капіталізму.

На сьогодні нам необхідно, образно кажучи, “перезаснувати українську державу”: забрати владу із рук олігархів і передати її достойним представникам народу. Демократичним інструментом відсторонення олігархату від влади може стати масова національно-демократична партія, яку треба розбудувати вже до наступних президентських виборів.

Розглянемо для початку геополітичну вісь історії.

З. Бжезінський в останній своїй роботі “Стратегічне бачення: Америка і криза світової влади” слушно зауважує, що основною тенденцією міжнародної політики на наступні декілька десятиліть буде перерозподіл світової влади із Заходу на Схід – від Атлантичного союзу до Китаю та інших азійських велетнів. На думку автора, цей процес містить у собі як низку загроз, так і ряд можливих позитивних наслідків для цивілізації. Уникнути світових катастроф і зберегти прогрес можна лише через посилення Заходу як головного носія демократичних цінностей. Зрозуміло, Заходу як цивілізаційного феномену, а не географічної частини світу. Лише об’єднаний Захід (Північна Америка і Європа) здатен урівноважити гігантські простори і велетенські ресурси розбудженої Азії [3].

З. Бжезінський реанімує давню ідею «Заходу від Ванкувера до Владивостока», резонно доводячи, що до цієї спільноти необхідно приєднати Туреччину і Росію. Він, звичайно, знає про неореваншистські настрої серед еліти та широких мас російського суспільства, але, на його думку, зростаюча загроза втрати Російською Федерацією Сибіру і Далекого Сходу і розвиток середнього класу як потенційного носія демократичних цінностей змінять згодом ставлення російської влади до цього проекту.

Концепт видатного геополітика сучасності проектує розвиток глобальної урбаністичної лінії “Захід – Схід” від Лондона, Парижа і Берліна до Варшави, Києва і Москви, і далі – через освоєння багатих ресурсами, але пустельних сибірських просторів, аж до Владивостока. Чи відбудеться інтеграція цього євразійського простору, залежить від багатьох обставин, зокрема і від напрямку розвитку України, наголошує З. Бжезінський. “Навіть якщо Росія не стане членом ЄС, нова геополітична спільнота за інтересами між США, Європою та Росією (від Ванкувера на схід до Владивостока) створить формальні умови для перемовин щодо спільної політики. Рухаючись на Захід, Росія буде змушена примиритися з Україною (а то й зробити це від самого початку), тому колективний дорадчий орган (можливо, спочатку це буде Рада Європи) переміститься до Києва (давньої столиці Київської Русі, що тисячу років тому мала королівські взаємини із Заходом). Якщо цей орган розміститься на теперішньому Сході Європи, на північ від Туреччини, це символізуватиме, що Захід знову стає життєздатним і розширює свої територіальні межі...”

Усі сторони отримають від цього вигоду. Такий розвиток подій відповідатиме вимогам часу, соціальним змінам і модернізації. Туреччина, і особливо Росія, зміцнять своє становище в сучасному демократичному світі, тоді як приєднання України гарантуватиме її національну незалежність. Перед Європою відкриються нові привабливі шляхи можливостей і пошуків” [4].

Звичайно, сьогодні головні загрози національній безпеці України надходять з боку Росії і ми зобов’язані на них адекватно реагувати, створивши цілісний пакет контрзаходів – це аксіоми, що не підлягають сумнівам. Але, коли ми говоримо про геополітичні

масштаби, глобальні тенденції розвитку світу, то тут замість політичних рефлексій на зовнішні подразники і вибудовування адекватних політичних дій, використовуються інші інструменти, а саме: ідеологія творення нових світових форм. Творення світу, в якому Україна буде не статистом, а активним геополітичним гравцем.

Окрім глобального вектора розвитку “Захід – Схід”, що має пройти через Київ, для нас надактуальним є напрямок “Північ – Південь” (поза Росією). В українській класичній геополітичній думці проект субрегіонального розвитку “Північ – Південь” підготували С. Рудницький і Ю. Липа, слушно зауваживши, що українське суспільство особливо інтенсивно розвивалось, коли українці починали колонізувати південні території, або долучалися до розвитку континентальних комунікацій як в часи Княжої України Козацької держави, так і в період поневолення Російською імперією. Українські геополітики розробили концепцію об’єднання двох важливих комунікаційних регіонів: Балтійського і Чорного морів.

Власне, саме у період функціонування одного із перших “глобальних” торгівельних шляхів “із варягів у греки” Київ перетворився із невеличкого укріпленого містечка у столицю Східної Європи.

Створення міждержавного об’єднання ГУАМ (Грузія, Україна, Азербайджан та Молдова) було певною мірою спробою в сучасних умовах реалізувати ту саму геополітичну ідею. Можливо, ініціатори навіть не здогадувалися про неї, але сама політична географія знову підказала їм напрям раціональних дій. Правда, згодом через інспірації Росії та боягузливість і продажність української “еліти”, перспективна ідея інтеграції Чорноморського регіону занепала.

Життєздатним цей проект стане тоді, коли ми відродимо його не в урізаній, а в повноформатній формі, долучивши до названих чотирьох суб’єктів потужні країни Балтійського регіону, Польщу та Швецію, і регіонального лідера Чорноморського басейну – Туреччину. Такий формат відкриває прямий вихід країнам Північної, Центральної та Східної Європи до трьох частин Близького Сходу: Турецького, Іранського та Арабського. А багатому фінансами і енергоносіями азійському регіону – до технологічно розвиненої Північної та Центральної Європи. Вона об’єднає країни Балтійського і Чорноморського басейнів та частково Каспійського моря і Перської затоки. Глобальна лінія “Північ – Південь” за своїм геополітичним та гео економічним значенням рівнозначна лінії “Ванкувер – Владивосток”.

Місце перетину цих двох глобальних мереж (Захід – Схід, Північ – Південь) отримає кумулятивний ефект розвитку. Київ отримує перспективу поступово перетворитися у геополітичну та гео економічну вісь Західної Євразії.

Звичайно, тут необхідно додати, що будь-які геополітичні передумови спрацьовують лише тоді, коли народ, проживаючий на даній території, здатен адекватно відповісти на відповідні історичні виклики.

У мене не виникає сумнівів, що, звільнившись від олігархічного зашморгу, український народ здатний буде реалізовувати подібні глобальні проекти.

Окремо звернемо увагу на глобальні міста як центри управління світом.

На сьогодні геополітика тісно переплітається з глобалізацією, доповнюючи одна одну і видозмінюючись, тому для з’ясування цілісної картини світу необхідно враховувати обидва підходи. Необхідно зазначити, що серед певної частини суспільства сформувалося стійке уявлення про глобалізацію як інструмент, за допомогою якого “певні сили” прагнуть захопити світову владу. Цей постулат частково вірний, бо всяка

економіка чи політика має внутрішню тенденцію до зростання і активні актори світової політики прагнуть її реалізувати. Ліберали, відштовхуючись від припущення, що глобальна економіка детермінує створення глобальної політичної системи, популяризують ідею єдиної світової спільноти. Подібна форма логіки ігнорує один важливий постулат життєдіяльності: основою розвитку живого є конкуренція, яка в принципі не допускає “згорання всього в одне” (омертвілення). Парадоксально, але в цій тоталітарній складовій ліберальна політична філософія абсолютно ідентична комуністичній доктрині.

Національні демократи вважають, що глобалізація максимально загострює умови боротьби за виживання націй, але в принципі їх не скасовує. Сильні посиляться, слабкі впадуть жертвою своєї невідповідності часу. Глобалізація – це жорстока реальність, яку не відмінити голим запереченням, до якої можна лише адаптуватися. Українській нації потрібна нова політична стратегія виживання у глобальному світі. Тому необхідно спочатку проблему проговорити у найзагальніших формах, а вже далі приступати до вироблення політичної стратегії та тактики. Власне, ця стаття є пошуком односторонніх і закликком до них обговорити проблему і об’єднатись для продовження боротьби за майбутнє українського народу.

Характерними ознаками глобального світу є формування субнаціональних та наднаціональних територіальних одиниць та зростаючої ролі в світовій економіці Транснаціональних Компаній. Родовою властивістю нових суб’єктів діяльності є орієнтація на глобальні зв’язки. Динамічні процеси своєю чергою, викликають новий перерозподіл територій щодо їхньої першості. Каркасом глобальної економіки є глобальні міста.

Незважаючи на новизну поняття “глобальне місто”, історіографія в нього достатньо солідна. Особисто я порадив би починати знайомство з тексту М. Слуки “Еволюція концепції “світових міст”. У ньому автор стисло, але змістовно, розкриває процес становлення наукових підходів з вивчення “глобального міста”, а також дає сучасне визначення названому явищу. “Сучасна теорія світових міст, — пише автор, — найперше відштовхується від особливості участі низки центрів в архітектурі глобальної суспільно-політичної ситуації та світового господарства. Такі центри виокремлюються не за чисельністю населення або статусу столиць найбільших країн, а за діапазоном дії, ступенем політичного впливу та економічною могутністю. Вони є місцезположенням ключових індивідуумів, установ і організацій, які управляють, маніпулюють, диктують і визначають спосіб формування та відтворення капіталізму у всьому світі. Ці міста є свого роду командними і контрольними пунктами глобальної економічної системи. Така непропорційно виняткова важливість окремих агломерацій дозволяє говорити про їхнє домінуюче становище у міській ієрархії планети” [5].

Практично всі дослідники зараховують до першої п’ятірки глобальних міст Лондон, Нью-Йорк, Париж, Токіо, Гонконг.

Логічно виникає запитання: яке місце у цьому ранжирі найвпливовіших міст світу займає Київ?

Якщо ми звернемося до нещодавно опублікованого Індексів глобальних міст за 2012 р. (А. Т. Kearney Global Cities Index, 2012), підготовленого Міжнародною консалтинговою компанією А. Т. Kearney та дослідницьким центром Чиказької Ради з міжнародних відносин (The Chicago Council on Global Affairs), то серед 66-ти опублікованих позицій улюбленого нашого міста взагалі не знайдемо [6].

Інша, не менш шанована дослідницька група, Globalization and World Cities Study Group (GAWC), із Університету Лафборо у Великій Британії, розташувала Київ у рейтингу за 2010 р. на 73-му місці [7].

Добре це чи погано? Добре, що ми під “талановитим управлінням” нашої “політичної еліти” (обох барв), взагалі не опинилися на 173-му місці – деś “біля якогось аулу Гвінеї-Бісау”, а погано те, що ми і далі нерішуче стоїмо перед самою межею успішного світу. Цю висоту (73-є місце) ми досягли не завдяки цілеспрямованій праці, а за інерцією ваги потенційних задатків країни, що не дозволяють їй зовсім розчинитися в “клоаці застою”.

Те, що в політичній географії називається “геополітичною віссю” – центром, біля якого формується певний політичний простір планети, в глобалістиці називається “фокусним вузлом” – місцем, в якому зосереджуються штаб-квартири ТНК і ТНБ, місцем, з якого детермінується глобальне структурування світу. Глобальне місто є синонімом поняття “фокусний вузол”. Воно є локомотивом науково-технічного прогресу, що стрімко мчить уперед. Країна, позбавлена такої форми розвитку, як потяг без локомотива. Вона приречена на вічне аутсайдерство.

З українських міст лише Київ претендує на такий статус. Тому загальнонаціональні плани розвитку країни мусять обов’язково відштовхуватися від цієї аксіоми. Найважливіше, одним реченням: майбутнє виживання України як самодостатнього суб’єкта міжнародної політики напругу залежить від того, стане Київ глобальним містом чи ні.

Тому доцільно буде, хоча б у найзагальнішому вигляді, проаналізувати його перспективи крізь критерії оцінювання глобальних міст. За приклад можна взяти зразок дослідження, що проводився консалтинговою компанією А. Kearney [8]. Індекс глобальних міст тут визначався за 25-ма критеріями, що були згруповані, своєю чергою, у п’ять головних категорій.

Перша категорія акцентує увагу на рівні ділової активності в місті.

Тут враховуються розміри фондових та товарних ринків, кількість пропонованих бізнес-послуг, обсяг зовнішньоторговельних потоків вантажів, але головним критерієм вважається присутність штаб-квартир найбільших компаній світу.

Важливість ТНК пояснюється не так величиною капіталу, як особливістю функціонування – цілковитою орієнтацією на глобальні зв’язки. Необхідно пояснити, що розвиток діяльності ТНК одночасно відбувається в двох протилежних (взаємозумовлюючих) напрямках: а) просторового поділу корпорації через збільшення окремих філіалів; б) зростання інтеграції центральних функцій, що зосереджуються в матірній структурі. І чим більше у корпорації філіалів у різних частинах світу, тим складніші функції управління корпорацією. Саме біля цих центральних штаб-квартир корпорацій і згромаджується весь інтелектуальний, креативний склад працівників компанії. Тут акумулюється більша частина фінансів, що надходять від прибутків в усьому світі. Біля них нарощується прошарок високоспеціалізованих компаній, яким, через аутсорсинг, передається частина функцій управління. Центральна, матірня частина ТНК, створює умови для соціально-економічного розвитку саме у регіоні її розташування. А у філіалах реалізуються окремі проекти, оптимізуються витрати і доходи, через різну вартість робочої сили та сировини в різних регіонах планети, наповнюються ринки збуту готовими товарами. Якщо центральні офіси це – власники, то філіали – працюючий на них світ.

Самі філіали можуть бути різними: і технологічно розвиненими, здатними стимулювати конкуренцію і розвиток в країні перебування, і банальними передавальними пунктами готової продукції.

Якість представництва світових корпорацій у Києві “бажає бути кращою”. Щодо центральних штаб-квартир, то вони взагалі тут відсутні, а щодо філій, то їх, як стверджує українська преса, достатньо багато. За даними консалтингової компанії CBRichardEllis (CBRE), Київ займає 42-е місце у світі за розташуванням офісів найбільших міжнародних компаній.

Є актуальна стаття на цю тему В. Ланового “Український бізнес – афера століття. Чим загрожує некерована експансія транснаціональних корпорацій”. Вивчивши проблему, відомий економіст констатує, що “українські відділення світових корпорацій належать саме до їхніх низькотехнологічних додатків із недостатніми капітальними ресурсами, обмеженою кваліфікацією менеджерського складу. А тому інноваційні зрушення майже на всіх підприємствах ТНК у нашій країні поки що неможливі в принципі” [9].

Ще одним аспектом глобалізації економіки є наростання суперечності між світовими корпораціями та інтересами суверенних націй. Національні виробництва з різних причин починають програвати у змаганні з транснаціональними корпораціями. Проглядається тенденція вивіщення інтересів ТНК над інтересами окремих націй. Очевидно, що остання проблема здатна перерости у фундаментальну суперечність у XXI ст. Потрібно квапитись, щоб не потрапити під роздачу.

Один із найавторитетніших світових дослідників глобальних процесів, професор соціології Чиказького університету С. Сассен, пише: “Постійне підкреслення значущості транснаціоналізації та надрухливості капіталу формує відчуття безсилля серед інших локальних акторів, відчуття марності опору цій силі. Але аналіз, який підкреслює значення “місця”, припускає, що нова глобальна мережа стратегічних центрів може виступати простором для політики і владної діяльності. Втрата влади на національному рівні робить можливим утворення нових форм влади і політики на субнаціональному рівні. Більше того, тоді як національна держава “дає тріщину”, відкриваються можливості нової політичної географії, що розглядає транскордонні зв’язки субнаціональних просторів. Міста є ключовими об’єктами у цій новій географії. Можливо, ми присутні при формуванні нового виду транснаціональної політики, яка локалізується в цих містах” [10]. Для нас наочним прикладом ефективності такої трансформації може бути Японія, яка, залишаючись виразно національною державою, перетворилась в один із наймогутніших глобальних центрів світу. Із 500 найбільших промислових корпорацій світу штаб-квартири 50-ти знаходяться на сьогодні в Токіо, і всі вони японські – Mitsubishi, Hitachi, NipponSteel, Nissan, Fuji, Toshiba, Daiichi, Honda, Sony...

У чому причина успішності японців (як в індустріальний, так і в глобалізаційний періоди)? Це змістовно важливе питання, бо правильна відповідь детермінує пріоритети.

О. Тошімічі – член японської делегації, що прибула до Німеччини в кінці XIX ст. для перейняття німецького досвіду, згадував, що, відповідаючи на різні конкретні запитання, німецькі вчителі не забували їм щоразу повторювати одну і ту ж фразу: “передусім зосередьтесь на будівництві могутньої держави”. Японці, повернувшись додому, зорієнтували бюрократію на втілення в життя німецьких зразків і провели одну із найуспішніших реформ у світі, яку називають Революцією Мейдзі (оновлення). А після поразки в Другій світовій війні вони з таким самим завзяттям, як перед тим вели

бойові дії, почали розвивати економіку, орієнтуючи її на зовнішній ринок, прагнучи за допомогою економічних здобутків залишитись великою нацією.

Українці повинні, передусім, змінити ставлення до світу. Необхідно перестати звертати увагу на комплекси наших сусідів чи їхні ідеологічні претензії. Нас мають цікавити насамперед власні національні інтереси. Нам потрібна Велика Україна як цивілізаційний центр Східної Європи. Не випрошувати, а пропонувати і реалізовувати. Не дратувати пропагандистськими гаслами, а тверезо і переконливо пропонувати взаємовигідні альтернативи, протиставивши деструктивним імперським прожектам реальні плани розвитку Східної Європи.

Потрібно не запрошувати ТНК на власну територію, а створювати власні корпорації, розробити законодавчі та виконавчі інструменти посилення національного виробника, стимулювання самих здібних до об'єднання (з центром у Києві). За необхідності, навіть, вкладати в них державні кошти. Прочитайте Лі Куан Ю, який стверджував, що реформи необхідно забезпечити від будь-яких ідеологічних штампів, а робити те, що вигідно. Економічно успішний комуністичний Китай – найяскравіше підтвердження правоти цих слів.

Україні необхідно ініціювати утворення міждержавного об'єднання “Північ – Південь”, позбавивши його будь-яких ідеологічних засад чи підкладок, обперши лише на взаємовигідну економічну діяльність. Планування діяльності має відштовхуватись від реальних тенденцій, а не від футурологічних проєктів. Наприклад, у глобальному світі зафіксована тенденція спресовування, зближення простору через прискорення руху різних видів транспорту та здешевлення перевезення вантажів і людей. На основі цього розвиваються нові транскордонні економічні утворення. Відштовхуючись від цієї передумови та торгівельної зацікавленості різних регіонів один в одному, необхідно створити Міждержавну корпорацію прокладання сучасних залізничної і автомобільної магістралей Гданськ – Мінськ – Київ – Одеса і далі, сучасне морське сполучення: одна гілка – до турецького порту Самсун – Багдад – Кувейт, і друга гілка – до грузинського порту Поті – Баку – Тегеран. Таке масштабне будівництво під силу лише транснаціональній корпорації, до якої мають належати десятки національних компаній. Проєкт повинен бути відкритим, прозорим, взаємовигідним і довготривалим. Він матиме світове значення, бо передбачає інтеграцію неспокійного Близького Сходу до світової спільноти. Як ініціатор проєкту Україна запропонує розташувати центральні структури корпорації в Києві.

Важливим сектором прикладання наших зусиль мають стати бізнес-послуги всередині міждержавного об'єднання “Північ – Південь”. Туреччина, країни Близького Сходу та Кавказу погано знають можливості України, Центральної та Північної Європи і, відповідно, навпаки. Необхідно створити міжгалузеву структуру (із підрозділів НАН України, МЗС, СБУ, українського бізнесу тощо), що спеціалізуватиметься на вивченні та створенні ринку посередницьких послуг. До речі, нагадаємо, що високоякісні бізнес-послуги є однією із характерних ознак глобального міста.

Скептикам зауважимо, що всі великі плани спочатку здаються нереальними, доки їх хтось вперше не реалізує. У нас немає вибору: або стати біоматеріалом для життєдіяльності світових націй – і згинуть, або “дерзати”.

Важливою передумовою перетворення Києва у глобальне місто є розбудова сучасної інфраструктури (від доріг до Інтернету). Потрібно розробити новий Генеральний план розвитку Києва до 2025 р., заклавши в основу його розвитку глобальні підходи до вирішення проблем.

Будівництво житла необхідно негайно “забрати із рук невеликої групи чиновників-шахраїв”, що наживаються на хаосі, який панує в цьому секторі. Щоб зберегти київські парки та історичні місця потрібно ввести мораторій

на забудову в центрі та перенасичених житлових масивах. Більше того, потрібно подбати про збільшення лісових і паркових насаджень в Києві і навколо нього.

Вирішити ж проблему забезпечення киян новим якісним житлом можна, згадавши про сучасні околиці. Давно вже не секрет, що мешканці навколишніх містечок цілими поколіннями працюють у Києві. Місце їх проживання є межею функціонування основної частини робочої сили, важливої складової ефективності будь-якої урбанізованої системи. Зовнішня лінія забудови має пройти по оточуючих Київ містечках – Вишгород, Ірпінь, Обухів, Бориспіль, Бровари. Можна на основі цих містечок розбудувати сучасні комфортабельні райони Києва, з'єднати їх із центром багатоканальним швидкісним трамвайним сполученнями і автобанами, що дасть можливість за короткий час доїхати з однієї частини міста в іншу.

Другою базовою установкою повинна стати система раціонального використання коштів. Прикладом для нас може послужити план розбудови Берліна (після об'єднання Західної і Східної Німеччини та прийняття рішення про відновлення старої столиці). Німцям, окрім будівництва сотень державних офісів, необхідно було забезпечити житлом десятки тисяч державних чиновників із сім'ями. Також передбачалося стихійне переселення великої кількості людей до нової столиці. Щоб уникнути гіперстрибка цін на житло в Берліні, німці розробили план масової забудови Берліна і реалізували його у визначені терміни. На сьогодні ціна житла в Берліні найнижча з усіх розвинених країн Європи. Нам потрібно використати їх досвід і адаптувати його до вимог Києва. І, головне, виконати.

Кияни мусять пам'ятати про одну закономірність: радикальне збільшення чисельності населення міста є одним із каталізаторів його соціально-економічного розвитку, особливо на першому етапі. Матеріальне і культурне благополуччя усіх мешканців столиці напряму залежить від того, розвивається вона чи перебуває в стагнації.

У глобальних містах відбувається переорієнтація напрямків розвитку економіки з другого сектору (індустрія) до третього (високоякісних послуг) і четвертого (високих технологій). Особливістю України є те, що у нас досі не реформований перший сектор економіки (аграрний). Процес, пройдений західними країнами декількасот років тому, нам необхідно здійснювати зараз, до того ж в особливих умовах. Різні міжнародні організації прогнозують наближення світової продовольчої кризи. А наші чорноземи, за розрахунками вчених, при відповідній організації та технологічному оснащенні сільгоспвиробника можуть прогодувати до 500 млн людей – фактично усю Європу. Це дарований нам Богом ресурс для майбутнього розвитку, це може бути вигідніше, аніж торгувати золотом, нафтою і газом. Це багатство усіх верств населення України, а тому розвиток села повинен стати загальнонаціональним завданням.

При нормальному функціонуванні сільського господарства із сучасним переробним виробництвом та різноманітними товарними біржами, наш бюджет виросте у кільканадцять разів. А це пенсії, зарплати працівників освіти та культури, лікарів, держслужбовців. Це, власне, ресурс для глобальних реформ і якісного життя в Україні. Тому кожен громадянин України, заклики “перетворити сільськогосподарські землі у товар” зобов'язаний сприймати як намір продати усіх нас гамузом у рабство. Це масштабна спекулятивна афера олігархів та їхніх представників в уряді – скупити

землю в селян за безцінь і продати її західному капіталу (до речі, про це писав свого часу Дж. Мейс). Боротьба за землю для українців рівнозначна апокаліптичній битві з Антихристом. Битві, яку ми не маємо права програти. Земля може стати товаром лише після повноцінного становлення фермерського і кооперативного господарства (коли більшість українських сільгоспвиробників буде здатна витримувати капіталістичну конкуренцію).

Другою категорією оцінювання глобальних міст є якість людського капіталу. Основним критерієм тут виступає якісна вища освіта. Від кількості людей з вищою освітою залежить темп розвитку регіону, здатність спільноти здійснювати структурні соціально-економічні зміни. Українська освіта та наука – найвагоміша запорука нашого руху вперед. Тривала соціально-економічна криза в нас виникла не через відсутність розумних людей в науці чи освіті, а через небажання до них прислухатися можновладців (колишніх компартфункціонерів, що “перекрашувались” у держслужбовців). Щоб не бути пустослівним, прошу згадати ідеї Президента НАН України п. Б. Патона, який ще в роки перебудови говорив про необхідність створення в Україні технополісів. Або згадаймо іншого академіка, світлої пам’яті М. Амосова, який в 90-х рр. писав про необхідність запровадження ідеології “поміркованого націоналізму” як основної передумови успішного проведення реформ.

Владомоцям більш до душі ідеологія ліберального хаосу, що створює сприятливі умови для розкрадання державного майна. Вони всіма руками і ногами впиралися проти розбудови української національної держави. Чого вартий нинішній міністр освіти. Він робить усе, щоб знищити українську освіту, а через неї позбавити нас майбутнього – не будьмо наївні і говорімо правду. Він є показовою альтернативою Б. Патону та М. Амосову. Він є уособленням “дороги в нікуди”, поступового розпаду і поглинання нас іншими народами.

Рівень інформаційного обміну є третьою категорією оцінки глобальності міста. Серед важливих складових тут вираховується кількість кореспондентських пунктів ЗМІ глобального значення. У нас в різні періоди було по-різному: в час Помаранчевої революції – максимально можлива кількість, на сьогодні мінімальна. Країна, що “сповзає на периферію світового життя”, нікому не цікава. Сюди можуть приїхати лише за екзотикою та подивитися на історичні пам’ятки.

Втішає ситуація з доступом киян до Інтернету. За даними дослідження “Міжнародного центру перспективних досліджень” (МЦПД), майже 90% жителів столиці є користувачами “Всесвітньої мережі”, що у міжнародних масштабах відповідає рівню Нідерландів [11]. Необхідно лише змінити якість користування Інтернетом, вийти за межі пострадянського простору, зламавши штучні перешкоди для нашого зв’язку з усім світом. Бажано, щоб більшість мешканців столиці опанували англійську мову – для цього потрібно створити якісні державні приватні курси. Наше гасло: “Знання української та англійської мов обов’язкове, всі інші – за бажанням”, жодних заборон для людського вдосконалення. Щоб не виникало непорозумінь, зауважимо, що знання англійської мови зовсім не означає нашого поблажливого ставлення до засилля англійського в рекламі. Боротьба за національне обличчя столиці – один із наших пріоритетів.

П’ятою категорією є культурний рівень міста. Серед основних позицій: кількість іноземних туристів, кількість музеїв, театрів і концертних залів. Важливим пунктом є проведення міжнародних спортивних змагань.

Це один із найоптимальніших для нас аспектів оцінювання на відповідність глобальному місту. Наша влада, відчутно розкравши держбюджет, все ж зуміла провести Чемпіонат Європи з футболу, дещо покращивши супутню інфраструктуру країни.

П'ята категорія враховує також кількість іноземних посольств, представництво міжнародних конференцій, що проводяться в місті, кількість політологічних інститутів світового значення (за чисельністю цитованих публікацій), участь міста в міжнародній політичній сфері через інститути міст-побратимів тощо).

Ця категорія для оцінки глобальності Києва неоднозначна: у нас достатня кількість посольств, але недостатня цитованість наших авторів за кордоном. Не тому, що вони погано кваліфіковані, а тому що периферійна країна нікому не цікава. Лише перетворившись на активного геополітичного гравця, ми станемо цікавими світові, бо доторкнемося до його інтересів.

А з чого ж почати творення процвітаючої України?

Будь-яку справу потрібно спочатку ретельно продумати і проговорити. Ця стаття, власне, і є ескізом до такої розмови: в ній, у найзагальніших формах, накреслено декілька тем для фахової дискусії про загрози і завдання, що постали перед українською нацією в сучасних умовах. Наступним кроком має стати вироблення Національної програми розвитку України. Важливе місце у ній повинно зайняти реформування столиці, перетворення її на глобальне місто (із збереженням українського обличчя та жорсткою екологічною складовою).

Київ відіграв особливу роль в історичному становленні Східної Європи. Його величні собори і тихі барокові церкви, Золоті ворота і Майдани свободи розвертали людину до неба, до справедливості, до державності. Особлива містичність, богообраність міста впечатана ударом посоха апостола Андрія об Київську гору, коли він “за приреченням божим прийшов” сюди і сказав: “Бачите ви гори сі? Так от, на сих горах возсіяє благодать божя, і буде город великий, і церков багато воздвигне бог” [12].

Унікальне географічне та культурне середовище постійно відтворювало в Києві особливий тип державно-мислячих людей. Київ завжди був смислоутворюючим центром України. Так було і за Княжої Доби (особливо з часу прийняття християнства), і за Козацької Держави (січові лицарі лише героїчно виконували духонатхнені задуми Печерських чорноризників). І в часи революційних змагань 1917–1920 рр. Київ генерував боротьбу за незалежність.

Після апокаліптичних випробовувань репресіями і голодомором 20–30-х рр. ХХ ст., коли, здавалося, усе українське зітерте з пам'яті народу назавжди, Київ знову усіх здивував. Під час Горбачовського референдуму 17 березня 1991 р., на запитання: “Ви за збереження оновленого Союзу”, більшість киян (як, до речі, і галичан) проголосували “проти”, наочно показавши решті українського народу, в якому напрямку потрібно рухатися. Це важливо розуміти, бо в ту пору крива історичного розвитку могла розвернутися у будь-якому напрямку, і лише завдяки киянам вона зупинилася на позначці “свобода”.

У теорії самоорганізації світу використовують поняття “біфуркація” – це коли динамічна система стає нестійкою відносно флуктуацій (лат. fluctuatio – коливання) і виникає невизначеність, чи впаде вона в хаос розпаду, чи підніметься на вищий рівень впорядкованості. Якщо застосувати цей спосіб аналізу до сучасного стану України, то за ним ми тривалий час перебуваємо в стані невизначеності (роздвоєності), але цей період української історії незабаром закінчиться і почнеться якісно новий етап розвитку.

Почнеться він з якоїсь нестандартної події, яка детермінує процес нового структурування світу, нової впорядкованості.

Література

1. Кіплінг Д.-Ж. Синові [Електронний ресурс] / Д.-Ж. Кіплінг. — Режим доступу : <http://www.ukrlib.com.ua/books-zl/printthebookzl.php?id=203&bookid=2&sort=0>.
2. Лі Куан Ю. Сингапурська історія [Текст] : мемуари [1965 – 2000] : в 2 т. / Куан Ю. Лі ; пер. з англ. К. Сисоевої. — К. : Видавництво Олексія Капусти, 2011. — Т. 1. — 550 с. ; Т. 2. — 683 с.
3. Бжезінський З. Стратегічне бачення: Америка і криза світової влади [Текст] / Збігнев Бжезінський ; пер. з англ. Г. Лелів. — Львів : Літопис, 2012. — 167 с.
4. Бжезінський З. Стратегічне бачення... — 167 с.
5. Слука Н. А. Эволюция концепции “мировых городов” / Николай Слука // Региональные исследования [Текст]. — 2005. — № 3. — С. 19—37.
6. Kearney A. T. Global Cities Index, 2012 [Electronic resource] / A. T. Kearney. — Access mode : <http://www.atkearney.com/documents/10192/dfedfc4c-8a62-4162-90e5-2a3f14f0da3a>.
7. Світ за GaWC 2010 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.lboro.ac.uk/gawc/world2010t.html>.
8. Kearney A. T. GlobalCitiesIndex...
9. Лановий В. Т. Український бізнес – афера століття. Чим загрожує некерована експансія транснаціональних корпорацій / Володимир Лановий // Український тиждень [Електронний ресурс]. — 2012. — № 42 (259). — Режим доступу : <http://tyzhden.ua/Economics/63267>.
10. Сассен С. Глобальный город: введение понятия / С. Сассен // Глобальный город: теория и реальность [Текст] / под. ред. Н. А. Слуки. — М. : ООО Аванглион, 2007. — С. 9—27.
11. Інтернет в Україні [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://uk.wikipedia.org/wiki/Інтернет_в_Україні.
12. Літопис Руський з Богом починаємо Отче, благослови [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://litopys.org.ua/litop/lit01.htm>.

V. Kyibida

NEW MEANINGS OF KIEV (UKRAINE'S VISION IN THE EURASIAN GEOPOLITICAL AND GEO-ECONOMIC SPACE)

Theoretical understanding of global trends development in the modern world is studied, in which Ukraine can and should be an active geopolitical player. The necessity of adopting a new political strategy for strengthening Ukrainian nation-state in the complex realities of nowadays is grounded. The prospects of Kyiv globalization are analyzed according to the evaluation criteria of global cities and the conclusion is made about the direct correlation of future progressive development of Ukraine from globalization processes in the capital.

Key words: geopolitics, globalization, global network, global city, multinational company, focal node, bifurcation.